

Poľský zázrak?

Poľskí žiaci sa v rámci európskeho testovania PISA, ktoré sa koná každé tri roky, zrazu veľmi zlepšili. Zdá sa, že za ich úspechom je zrušenie selektívnosti školského systému.

Poľsko patrí medzi krajiny, ktoré medzi rokmi 2000 (prvé meranie PISA) a 2006 (zatiaľ posledné meranie) zaznamenali výrazné zlepšenie. V roku 2006 sa dokonca v čitateľskej gramotnosti (jedna zo skúmaných oblastí PISA) dokázalo z podpriemerného výkonu v roku 2000 dostať medzi nadpriemerné krajiny v roku 2006 a dosiahlo štvrtý najlepší výsledok v rámci Európskej únie a bezkonkurenčne najlepší výkon vo V4 (Slovensko, Česká republika a Maďarsko dosiahli podpriemerné výsledky). V matematickej a prírodovednej gramotnosti sa síce ocitlo na úrovni priemeru OECD, avšak v porovnaní s rokom 2000 ide o výrazný progres.

.prečo?

Kde teda hľadať príčiny tohto úspechu? Poliáci v roku 1999 uskutočnili dôležitú reformu školstva, ktorej výsledkom bolo zavedenie jednotnejšieho spoločného vzdelávania všetkých žiakov do veku 16 rokov. Spoločné vzdelávanie sa touto reformou predĺžilo o jeden rok, pričom práve tento jeden rok zasiahol cieľovú skupinu výskumu PISA – 15-ročných žiakov. Prakticky sa táto reforma uskutočnila rozčlenením pôvodnej základnej školy do dvoch typov škôl. Pôvodnú osemročnú základnú školu nahradila jej 6-ročná verzia, ktorú navštevujú žiaci vo veku 7 – 13 rokov. Po základnej škole odchádzajú všetci žiaci na trojročné gymnázium, pričom jedinou požiadavkou na prijatie je úspešné absolvovanie základnej školy. Kým v roku 2000 navštevovala väčšina 15-ročných žiakov niektorú z tradičných stredných škôl, v roku 2003 reprezentovali výskumnú vzorku 15-ročných žiakov len žiaci gymnázií. A práve od tohto roku sa datuje výrazné zlepšovanie výsledkov poľských žiakov, pričom nápadne ubudlo žiakov na najnižších úrovniach a súčasne vzrástol počet najlepších.

Expert, ktorí sa usilovali nájsť odpoveď na tento „poľský zázrak“, dospeli k vysvetleniu, ktoré sa opiera o spomínané zavedenie neskoršej selekcie. Zatiaľ čo v roku 2000 neboli žiaci trojročných učňovských škôl (podľa výskumu najslabší žiaci) príliš motivovaní usilovať sa riešiť problémové úlohy, v rámci zmiešaných tried gymnázií sa ich postoj zmenil. Rovnako slabí žiaci, ktorí by v roku 2000 navštevovali poľskú učňovku, sa pod vplyvom svojich lepších spolužiakov usilovali dosiahnuť čo najlepší výkon.

.výzva aj pre nás

Rapidné zlepšenie výsledkov poľských žiakov vo výskume PISA počas niekoľkých rokov môže byť pre krajiny s pomerne včasným rozdeľovaním žiakov (napríklad Slovensko, Česko a Maďarsko) lákavou výzvou na napodobnenie tohto úspechu. Efekt zníženia selekcie žiakov by mohol byť v prípade Slovenska ešte výraznejší ako v prípade Poľska, keďže naša štartovacia pozícia je z tohto hľadiska relatívne horšia ako tá poľská pred rokom 1999. Okrem odchodu žiakov na stredné školy vo veku 15 rokov tu totiž máme aj osemročné gymnáziá, v súvislosti s ktorými rozdeľujeme žiakov už ako desaťročných. Aj skúsenosti krajín ako Poľsko (alebo aj Fínsko) ukazujú, že dlhšie

spoločné vzdelávanie detí z rozmanitých sociálnych pomerov a s rozličnou úrovňou vedomostí a schopností môže byť krokom k lepším výsledkom.

.michal Rehúš

Autor je spolupracovník inštitútu INEKO